

dokumenti potrjeno zgodovino, ki prav na ta "avtorjev" način postaja "neprezrti del zgodovine Slovencev". Brunova velika zasluga je, da nam lastno zgodovino predstavlja kot del naše identitete, s katero smo vzdržali stoletja tuje nadvlade in s katero se lahko spoprimemo s fantazmo agresivne globalizacije.

Kdor koli hoče verodostojno razpravljati o zgodovini Slovencev, mora enostavno prebrati tudi vse knjige Bruna Volpija Lisjaka. S *Tržaškim morjem* vred!

Jadran Sterle

Božidar Jezernik (ur.): *Imagining 'the Turk'*. Newcastle upon Tyne: Cambridge Scholars Publishing, 2010, 205 str.

Na knjižnih policah z veseljem pozdravljamo zbornik *Imagining 'the Turk'*, ki ga je uredil Božidar Jezernik in je nedavno izšel v Veliki Britaniji. Večina avtorjev v svojih prispevkih skozi analizo literarnih del od 15. do 20. stoletja predstavi dožemanje 'Turka' kot Drugega. Prav zgodovinarji, popotniki, književniki, pisatelji, pesniki, umetniki, intelektualci, šolski kurikulum in množični mediji so namreč vplivali (in še danes vplivajo) na percepcije o Drugem. Pri tem je zanimivo, kako daleč v preteklost seže izvor omenjenih percepcij. Med pričujočimi 14 prispevki je dobrodošlo dejstvo, da zbornik združuje poljsko, slovenske in turške avtorice in avtorje in le želimo si lahko še več tovrstnih sodelovanj. Ob branju se postavlja vprašanje, kako dandanes prebivalci Turčije dojemajo Evropo in ali njihov pogled, ko je usmerjen proti Evropi, sploh zazna Slovenijo? Turški avtorji so, razen Nazan Aksoy, ki obravnava turško novelo, analizirali zahodnoevropske vire. Ko pa iz Slovenije gledamo proti Turčiji, še danes pogosto pomislimo na turške vpade (ali kot jih Alenka Bartulović korektnije imenuje otomanski vpadi). V zborniku številni avtorji (npr. Kuran-Burçoğlu, Jezernik, Parla, Niewiara, Pintarič) poudarjajo, da podoba 'Turka' ni bila statična, temveč se je skozi zgodovino spreminjala glede na oddaljenost od Otomanskega imperija, vojaške zmage in poraze, politične interese, kulturne poglede, verske razlike, prepričanja in družbene norme. 'Turek' je tako v določenem času nastopal tudi kot zaveznik evropskih velesil ali verskih skupin (glej npr. Jezernik, Kuran-Burçoğlu).

Božidar Jezernik v prvem poglavju opiše, kako se je spreminjala percepcija 'Turka' med 'zahodnjaki' glede na vojaško in politično moč Otomanskega imperija, od občudovanja v času njegovega razcveta do bolnika na Bosporju pred njegovim propadom. Vzporedno opiše, kako so podobo 'Turka' na različnih nivojih – od ljudskega do evropskih dvorov – uporabljali kot grožnjo ali zaveznika. Rajko Muršič se poigra s konceptom drugosti, identifikacije in razlikovanja, ki jih razlaga skozi habitus, simbolne interakcije in tvornost (*agency*) kot nasprotje strukturi. Poudari, da moramo biti pozorni na procese, ki ustvarjajo Drugega, in ne na njihovečasne rezultate; na drugačenje in ne na drugost, na identifikacije in ne na identiteto, na razlikovanje in ne na Drugega.

Özlem Kumrular na zanimiv način predstavi razsežnosti vpliva otomanskih piratov, ki so obvladovali Sredozemsko morje ter pustili pečat v krajini, jeziki in miselnosti ljudi. Kumrular opozarja, da so tudi Otomani sami ustvarjali podobo 'strašnega Turka'. Nasilje, aroganco in predstavo izobilja je sultan uporabljal kot taktiko za osvajanje ozemelj. Miha Pintarič pod drobnogled vzame Rabelaisevo delo *Gargantua in Pantagruel*. Skozi analizo vloge Panurge prikaže zamišljanje 'Turka' pred reformacijo in kako je Drugi definiran kot različen od nas. 'Turek' predstavlja vse, kar ni krščansko v Drugem in tudi v nas samih – Panurge je namreč lažnivec in slab kristjan. Nedret Kuran-Burçoğlu poda pregled spreminjanja reprezentacije 'Turka' v nemških virih od srede 15. do začetka 18. stoletja. Analizira karnevalski igri, knjigo ljudskega pisca Hansa Sachsa, cerkvene pridige Martina Lutra, potopis Hansa Löwenklaua, zbirko Davida Schusterja in tri baročne igre. Peter Simonič opiše *Slavo Vojvodine Kranjske* kot vpogled v miselnost in življenja ljudi 17. stoletja. Zanima ga predvsem Valvasorjev odnos do Otomanov in Habsburžanov. Grožnja Habsburškemu imperiju, ki so jo predstavljali 'Turki', je v Valvasorjevem delu močno prisotna, a vendarle je bilo doslej njegovo delo v tem kontekstu spregledano. Byronov opus, ki je nastal med potovanji po Turčiji v letih 1809–1810, in njegov doprinos k romantičnemu orientalizmu analizira Jale Parla. Podobnost zahodnega protagonista in vzhodnega antagonist, ki spremlja vse Byronove orientalske zgodbe, Parla predstavi skozi različne pristope, ki izhajajo iz teoretskega okvirja Hegla, Freuda, Derridaja, Lacana, Foucauja, Kristevana in Spivaka. Različne razlage pospremi tudi z zgodovinskimi dejstvi ter tako poveže zgodovino in teorijo. O Antonu Aškercu, prvem slovenskem pesniku, ki je obiskal mošejo, se razpiše Bojan Baskar. Avtor predstavi Aškercu in njegov z orientalskimi tematikami in motivi prepleten opus ter se podrobneje posveti njegovim potovanjem v Istanbul in Rusijo. Alenka Bartulović domiselno dekonstruira mit o otomanskih vpadih in ogroženosti slovenske nacije ter mit o Sloveniji kot deželi *antemurale christianitatis*. Medtem ko uspešno riše vzporednice med preteklostjo in sedanjostjo, na primeru odmevov v javnosti o gradnji džamije in islamskega kulturnega centra v Ljubljani v medijih in spletnih klepetalnicah, razkriva, kako globoko je preteklost vsidrana v sodobno zavest, ter pokaže na vzvode, skozi katere manipulira. Nazan Aksoy predstavi uvajanje knjižne zvrsti novele sredi 19. stoletja v Otomanskem imperiju, za katero so otomanski intelektualci menili, da bo pripomogla k procesu modernizacije, a so hkrati do nje gojili ambivalenten odnos. Na primeru novele Namika Kemala İntibah (1876) predstavi zanimiv vpogled v otomansko dožemanje sveta, ideale in vrednote družbe, recepcijo otomanske modernizacije in strategije drugačenja. Aleksandra Niewiara nasprotujoče si podobe 'Turka' v poljski kulturi razlaga skozi analizo lingvističnih, slikovnih in tekstovnih podatkov tako danes kot v preteklosti. Zgolj lingvistični podatki ne predstavijo celotne vsebine stereotipnih predstav, ki so pogosto vizualizirane v mislih, zato se avtorica oprime tudi zanimivega pristopa analize risb 'Turka', kot so ga narisali najstniki. V analizi preteklega zamišljanja poda dva pogleda, in sicer pogled poljskega plemišva in ljudski pogled, kot se izraža v ljudskih pesmih. Nekoliko bolj glasbeno je obarvan prispevek Bülenata Aksoya, ki se posveti percepciji evropskih popotnikov o otomanski glasbi skozi stoletja, in sicer predvsem vojaški glasbi (mehter) in mevlevi. Predstavi tudi, kako so se oblikovale različne interpretacije o izvoru otomanske glasbe od predstave o kontinuiteti z antično

Grčijo do idej o perzijskih, arabskih in bizantinskih izvorih. Idejo, da je otomanska glasba izhajala iz bizantinske in nima nacionalnega izvora, je prevzel tudi turški sociolog Ziya Gökalp ter s tem vpeljal formulo za nacionaliziranje turške glasbe v Republiki Turčiji. Glasbeno uglašen je tudi prispevek Svaniborja Pettana. Pri razlagi načinov alaturka in alafanga se Pettan osredotoča na svojo raziskavo na Kosovu. Na podlagi spreminjanja ansamblov čalgija predlaga, da je k stilom alaturka in alafanga bolj smotno pristopiti v smislu, da sta v kontinuiteti in ne, da sta si nasprotna. Romski glasbeniki hkrati ohranjajo možnosti alaturka in uvajajo novosti alafanga ter tako spajajo elemente obojih v kontinuiteto alaturka-alafanga. V tem smislu Pettan predstavi tudi termin trajnostna glasba.

358

Prispevki v zborniku so aktualni, saj v njih lahko sledimo vzporednicam iz preteklosti v sedanost. Izpostavila bi predvsem aktualno vprašanje o vstopu Turčije v Evropsko unijo (npr. Jezernik, Kaya), mobilizacijo 'spomina' o otomanskih vpadih ter njegov vpliv na medčloveške odnose in vsakdanje življenje (npr. Bartulović, Muršič), turško grožnjo kot propagando, ki so jo politične elite uspešno uporabljale za utrjevanje svojega položaja, ustvarjanje skupnega sovražnika in poenotenje družbe že v času Habsburškega imperija ter potemtakem danes tovrstni mehanizmi niso na zahodu nič novega (npr. Jezernik, Muršič, Kaya, Kumrular, Kuran-Burçoğlu, Bartulović), občutek nepripadnosti v lastni družbi ter iskanje zapolnitve hrepenenja na eksotičnih potovanjih ter v srečevanju z Drugim (npr. Parla, Muršič) in obrnjeno – podobo zahodne ženske kot Druge med 'vzhodnjaki' (Nazan Aksoy).

Zbornik je vsekakor priporočljivo branje za vse, ki jih zanima zgodovina otomanskega imperija, zgodovina Evrope, (de)konstrukcija mita *antemurale christianitatis*, procesi identificiranja in drugačenja. Morda bi lahko vključeval še uvod in vsebinski pregled člankov, kot je v navadi pri zbornikih. Tudi predstavitev avtorjev ne bi bila odveč.

V zadnjem poglavju Ayhan Kaya razdela proces migracij '*securitisation*' in islama na Zahodu, oziroma percepcije migracij kot grožnje varnosti. V članku se nanaša na izsledke raziskave o Evro-Turkih, prebivalcih Nemčije, Francije, Belgije in Nizozemske turškega porekla, ter zaključí, da etnični, verski in kulturni preporod med migranti ni nujno izziv varnosti ali grožnja, temveč je lahko zgolj klic po pravičnosti in poštenosti. Kar sama od sebe se nam ponuja aluzija na Evropo v času Otomanskega imperija, ko so s propagando proti skupnemu sovražniku evropske politične elite vzdrževale notranji red in mir. Če tako radi predpostavljamo, da se Drugi skozi stoletja ni spreminjal in je ostal zamrznjen v času (podoba 'Turka'-muslimana kot lika, ki pooseblja turške vpade), si lahko ob branju pričujočega zbornika postavimo ogledalo in se vprašamo, ali morda ni čas, da se tudi sami nekoliko odtajamo.

Barbara Turk Niskač